

II-249

प्रमदल वज्रपादं सुख श्री महाविहार

ॐ नमो रत्नत्रयाय ॥ ॐ नमो बुद्धाय नमो
धर्माय नमः संघाय ॥ ॥ बुद्धं त्रैलोक्यनाथं
सुरनरनभितं पारसंसारतीरं धीरं गाम्भीर्य
वर्जं सकलपुण्यनिधिं धर्मराजाभिषिक्तं तृप्ता
मोहाश्वकारं कलिकलुषहरं कामलोभादिवर्जं
तं वन्दे शाक्यसिंहं प्रणमि तश्चिरसा सर्वकालं
नमामि ॥ ह्रींकारसम्भवं नाथं करुणास्निग्धमा
नसं ॥ अमोघपाशनामानं लोकनाथं नमाम्य
हं ॥ वरकमलविशाखाक्षं त्रैलोक्याधिपतिं प्र
भुं रक्तवर्णं महाशान्तं लोकनाथं नमाम्यहं
॥ सद्धर्मं पुण्युरीकाक्षं सर्वज्ञं करुणाकरं स
मन्त्रभक्तं शास्त्रारं शाक्यसिंहं नमाम्यहं ॥
दानवलेन समुद्रत बुद्धं दानवलाधिगता व
रसिंहं ॥ दानवतस्य च श्रूयन्ति शब्दः कारुणि

कस्य पुरे प्रविशति ॥ ॥ भुक्त्वा निष्ठा
मि पानीयं पीत्वा निष्ठा मि गच्छेत् तच्छ्रेयं ये
न न गच्छेत् तत्कार्यं त्वया करणीयं किमि
ति चेत् तस्य गृहं गत्वा वज्रद्रव्यं विनाशं कृतं
अस्माभिः बहवः निवारिताः तथापि नमानितं
तस्मात् भवदग्ने प्रार्थयामि आगतेन किं व्य
र्थं भविष्यति किं भोक्ष्यसे निन्दां मा कुरु त्वं कः त
व किं नाम धेयं कुत्र तो भवान् कस्मात् आगतः
किं कारणेन आगतोसि भवान् तत्सम्यक् समा
दिश इत्युक्ते सति इति पृष्ठे सति प्रत्युवाच
अहं आचार्यः वाराणस्याः आगतोस्मि श्रीश्व
यंभूददर्शनार्थं अत्रनेपालमण्डले आगतोस्मि
अन्यत्कार्यं कारणां च मम नास्ति स्वयंभूद
र्शनमेव कार्यं इत्युक्त्वा तस्मात् स्थानात् अ

मत्रगतः पुनः पृच्छति भयः पृच्छितवान् कति
विद्यते एकजसि दोस्तः बहवः सन्ति अत्र आ
परो किंकि मस्ति वक्तुमर्हसि तस्माद् असौ ना
स्मिन्न इति रयानवान् किंकारणं इति ब्रूयात् ना
स्ति परलोकं इत्येवंमतिः भूतत्वात् इति तात्वात् त्रि
रत्नभजनं कुरु त्रिरत्नभजनोत्पन्नेन पुरेण न सं
सारे सर्वदा सुखं भुङ्क्ता अने सुगतिं लप्स्यति
एतद्वाक्यं सत्यमेव मयामिधानभाषितं हे स
खे अत्र आगच्छ शीघ्रतरं आगच्छ विलम्बं
माकुरु भोजनसमयोजातः अद्य भोजनं किं
साधयसि किंकि उपचाराणि सन्ति किमपि ना
स्ति त्वया किमपि न आनीतं ॥ अहं कथं साधये
यं मम हस्ते किंचित् द्रव्यं नास्ति कस्माद् अहं आ
नयिष्यामि एतद्वाक्यं वक्तुं न योग्यास्ति त्वं स

मद्विचारय तथापि त्वयि हृदि चेतनानास्ति
अभिज्ञानासित्वं त्वयैव विचारणीयः इदं वच
नं श्रुत्वा तूही भूत्वा ओदनमात्रं भुङ्क्ता उभा
यः सुखरुस्नादिकं प्रक्षाल्य चाप्यगतः तदा त
स्य गृहे अन्ये जनाः रुदित्वा लोकनाथस्मरणं
कृत्वा स्थितोऽभूवन् परचक्रं नागच्छति त्वं मा
गच्छ त्वां दृष्ट्वा न भीतो स्थिः तस्माच्च निवर्तस्व
यदि न निवर्तयसे शुभकार्यं न भविष्यति त्वा
लं कटिवेष्टितः हस्तेन नाडितं पाणिं प्रसार्य
मुष्टिना हतवान् विश्रुमाकुरु मद्बचनं शृणु
संदेहं माकुरु यथाशक्त्यत्नं करिष्यामि य
त्वे कृते किं न सिद्ध्यति उपरि आगच्छ अधो
दक्षिणेन भ्रमिन्वा आगच्छ अघरात्रौ त्वं कु
त्र गतोसि गणि क्वाया गृहे गतोऽहं संभोगं

तुनाप्रवान् गीतमात्रं श्रुत्वा निवर्तिते हं अख
नारं कगच्छामि त्वं कुत्र गत्वा आगतोसि सांप्रतं
गृहं गच्छामि मरुहेजनाः रोषेरानिष्टेभ्यः अत्र
कोष्ठागारे आगच्छ अभ्यन्तरे आगच्छ यदि
गच्छसे मम पुत्रोपि साकं नय अहमपि सह आ
गच्छामि मानि वारय अथ त्वं वरु विलम्बे जातः
त्वया अक्तं वानवा अध्ययनं कुरु क्रीडित्वा मा
निष्ठ अयं सुखादो नास्ति नूतनं न पौराणिकं
एव अरे मूर्ख कति सुप्ता निष्ठसि क्षिप्रमुत्ति
ष्ठ वरु निद्रया बुद्धिहीनो भविष्यति आपरोग
च्छ शाकं क्रीणित्वा आगच्छ शयनं कुरु मतम्
त्रत्यागं कर्तुं गच्छामि नृणां आगच्छामि हिंसां मा
कुरु हिंसाया आयुः क्षयो भविष्यति परद्रव्यह
रणं मा कार्षीः स्वागतं वदन्ति को शत्रुतनो भव

तां प्रसादात् कुशलं कथं न स्यात् सर्वत्र शरी
रे क्षेमं एव त्वं पन्नं गच्छसे जीवितार्थं कल्पया
मित्रं मा त्वज जिनात्मजैः लोकपालनं करिष्यन्ति
स आगच्छति ते गताः वयं गच्छामः त्वं गच्छसि
यस्य दृष्टवन्तः अहं पश्यामि मां दिदेश सज्जाना
ति त्वं जानासि बाल को रोदति सूर्य उदेति गो
श्वलति पापी पतति रात्रि रायाति संध्या भव
ति तमो व्याप्नोति मेघो गर्जति विद्युद्दृश्यते वृ
ष्टिर्भविष्यति भृगा लोहरोद मक्षिका दशति
क्षीपो ज्वलति शरीरं कम्पते मयूरो नृत्यति दि
नमगमत् चन्द्रो दृश्यते नदी वहति वज्रपति
ष्यति वायुश्चलति मनुष्याः पलाययन्ति श्वा क्रो
शति पतङ्ग उड्डीयते अभोधावति रोगो
बाधते चक्षुः स्पन्दते चेतः क्षिपति घर्मो व

हने उः खीरुरोद जले पीतम् स्नानं कृतं वस्त्रं
 रिहितं धनं लब्धं क्रोधः शान्तः व्याघ्रो मृतः अहम्
 गच्छुम् नौगतवन्नो बहिर्दहति खेदो जायते
 अनंशुक्तम् चौरः पलायितः निद्रा निर्गता ज्ञानं
 नष्टम् वेतनं दत्तम् राजा दृष्टः स संस्थितः दी
 पो निर्वातः इमे स्थिताः वयं ताडिताः साधु जीवितः
 राजा गमिष्यति किं भविष्यति अहं हनिष्यामि ध
 नं प्राप्स्यति गुरुः पूजनीयः पिता सेवनीयः वा श्व
 व आदरणीयाः दुष्टो दमनीयः श्रमेण विद्या भ
 वति दस्य बोधताः स भ्यास्तृप्ताः दुष्टो हनिष्यति
 प्राणा गमिष्यन्ति एते च लिप्यन्ति परमेश्वर उपा
 स्यः माता माननीया पुत्रः पालनीयः भृत्यः पो
 षणीयः शिष्टारक्षणीया विद्यया यज्ञोत्तम
 ते यशसा धनं लभ्यते संतोष सुखाय आन

स्पंदे न्यायः द्वेषस्त्याज्यः सत्संपात्पम् अहं ग्रा
 मं गमिष्यामि समाददर्श अहं त्वां हनिष्यामि
 मया पाठो भ्यस्तः गृहे कन्यारोदति गावो गृहे प्र
 विशन्ति धनेन सुखं भुज्यते लोभस्त्यापायः श्र
 मो धनाय मे व्रतं कार्यम् मिथ्या हेयं आवां तं द
 दृवन्नो त्वां किं करोषि अयं त्वां जघान ते व्याघ्रं
 ददधुः पुत्रो दुग्धं पयो मेघा जलं वर्षन्ति ते किं
 किं करिष्यन्ति पितरं प्रति कथयिष्यामि त्वान
 त्यजामि अहमत्र तिष्ठामि गुरुः शिष्यं शिक्ष
 यन्ति पिता मे भुक्तवान् मम भगिनी ददर्श
 पिता मही जीवति माता मही गृहे वर्तते मातु
 लानी रोदिता मातृजः त्वं जलं पास्पसि माता
 शिशुं ताडयति भ्राता मां जघान मम पिता म
 हो मृतः भ्राता मही न दृष्टः मातुलो देशान्तरं ग

नः श्वशुरो मामा मन्त्रयति श्वश्रुर्वस्त्रं ददौ ज्ञा
तयः कुथयति त्वया अहं न कथयिष्यामि इषात्ता
हसति त्वं हितं शृणु लोकमिध्यावादि नं निर
स्तुर्वन्ति सत्येन सर्वं सन्नुष्यति राजा चौरान् द
ण्डयति विषं प्राणान् हन्ति कालो जरां विदधाति
मौ वनं मज्जं करोति वृद्धं सेवनात् बुद्धिं वर्द्धते पि
ता ताडनं करिष्यति सज्जनाः किं कथयिष्यन्ति
उष्ट्रा अकार्यं कुर्वन्ति उष्ट्रं संगतत्तानं न उपति
माता भोजनं न दास्यति गोपे न उष्ट्रं न दत्तम्
मसं धनं देहि रजको वस्त्राणि ददाति भट्टस्य
परमवीथिकां गतः खड्गो मे मलेने नक्तः वैद्ये
नौषधं न दत्तम् महारुवहन्त्या जातः अहं ना
गमिष्यामि सुक्ता समुद्रे जायते मव वस्त्रं त्रे
षितं नापितेन क्षौरं न दत्तं दासी गृहं परिष्क

रोति मम पुत्रस्य पीडा वर्धते त्वं कुत्र गतः स
क्तगतः रत्नानि पर्वते भवन्ति मृगमक्षे मृगाद्
भवति केशरः कश्मीरादां गच्छति धातवः खावे
ष्यन्त्यते सत्वरं गृहं गच्छ अधिकवेना जा
ता किंचिदिश्रामः कार्यः गृहे स्नानं श्रेयः प्रवृ
ष्युवोत्थानं निदायेतापो वर्धते वर्षासु मे
घा भवन्ति हिरे हि मणिजा मने वसन्तकालो
रमणीयः षष्ठा द्वादशे कंदिन द्वादभिर्मासे रे
को वर्षः द्वादशे मासा अपा मेक ऋतुर्भव
ति ज्येष्ठा द्वादशे मासाः आवराभाद्रौ वर्षा आ
श्विन द्वादशे मासाः मार्गशीर्षे पौषौ हिमः
माघ फाल्गुने शिशिरः चैत्र वैशाखे वसन्तः
स्वल्पं भोजनं सर्वं संख्या पवनः सुखाय भव
ति वायुना वह्निश्चलति शरदि निर्मलाका

शो दृश्यते शिशिरे महाशीतं भवति ॥ षष्ठा प तै
 रेको दण्डः स्यात् त्रिंशतादि नैरेको मासः सप्त
 वाराः ऋतवः षट्सुः कस्त्वमसि मनुष्येस्मि
 किं देशीयः आर्यं देशीयः किं जातिजः आर्य
 जातिजः तव किं नाम हरिद न इति कुत आगतः
 इति उद्देशात् किं प्रयोजनं देशदर्शनमात्रं
 कस्यास्यसि परमवीपिकायाम् सावधानमतिः
 स्वीयताम् कथम् तत्र शठानि वसन्ति अथ
 सुप्रभातं वज्रदिनात्साक्षाज्ज्ञातं एतावदिदं
 कुत्र स्थितः महाराष्ट्रदेशे किमर्थं वारिज्याय
 कस्य वस्तुनः किं लाभो जातः यथाभागम् वस्त्र
 स्य कुतो नीतं वाराणास्याः तस्या न दृष्टम् अ
 निमनो हरं किंचिद्वर्षतां श्रूयतां तत्र प्राप्य
 शः सर्वे सभ्याः अनेकधनिनः बहवः कृत वि

याः सर्वे सारसिकाः एवं सत्यवादिनः विश्वास
 योग्याः मधुरभाषिणः तत्र महान् महदावासस्था
 नं सस्युसज्जितं सुपरिष्कृतं उपवनं सु
 तम् नडागशोभितं तथा च सुलभं गम्यं व
 ज्रजलं मधुरं पवनः स्थास्थकरः विरलस्ता
 पः हिमं प्रधानम् राजाधार्मिकः कार्यनीतियु
 क्तं सूचको नास्ति पथि पाथंगृहं वर्तते ग्रा
 मे विद्यालयः कस्य शास्त्रस्य जलं घटः अंशः
 नटः नरः नभः अनलः अलसः कपटः तर
 लः जनकः शरत् शयनं नयनं आसनं अ
 समयः शशधरः मनुजगणः काकः शाकं दा
 नं नाम कथा सभा दया लता आभा मा
 या राजा माना गायकः धावकः वाचालः यात
 ना किरा निलः दिनः हिमं रुदिः मणिः प

तिः मतिः गिरिः विधिः निधिः दिक् तिथिः वि
नतिः तिमिरं दिक्पतिः कीलः कीटः शीतः ती
रं गीतं जीवनं शीतलः नीरसः नदी धनीः
कृणी शशी शरीरं गभीरपदवी अली
कं बुधः कुलं सुखं पुनः तपुः ऋजुः पटः
पशुः कुशलं चतुरः मधुरः अलुतः तरुः म
रुः मरुत् वज्रः वाज्रः कुतवहः धूमः भूतः भू
रः कूलं नूतनः भूकरः आकूलः उल्लूः मयू
रः रूपं रूढः हृतिः हृतः दृशः नयः वृषः गृ
हं द्युतं पृथक् अनृतं ससृणः हृदयं आ
हृतः पितृन् पितृणां मान्दः केशः वेदः जेता
हेमः जायते चेतना केवलं वेपते कलेवरं
देवसेवा परिदेवनम् अधिवेदनम् शैलः तै
लं देवं कैतवं शैवालं शैशवं कोलः कोषः

दोषः भोजनं सहोदरः मनोयोगः आमोदः अ
शोकः कठोरः घोषः चौरः मोरः सौरभं मोनं प्रो
तं दोवारिकः यौवनं कौमारं कडभाषी तनु
दाहः कुभोजनं ऋजुपाठः पुरवासी सुयो
गः पितृपूजा केशपात्राः विधेजनं अविदेव
ना निरपराधः अनधिकारः पारितोषिकम्
कंशः हंसः हिंसा विंशः संसारः संशयः मां
सं रघुवंशः दुःस्वप्नः अधः क्षतः निःशेषः अ
धःशायवः परः शतम् महान् देवः शीतलं ज
लं सुशीलः शिशुः नीलं नभः पुराणाः पटः
महान् महीरुहः वेगवान् वायुः वेगवती न
दी नूतनं गृहं सिंहः तीव्रबलवान् माता
पितरौ पूजनीयो परधनामहरणं महापा
तकं शशीदिवसधूसरः प्रकाशितः भिन्नः

आगतमिदं दिवसागताः अयं वीरः पुरुषः पू
जितः साधुश्चमौ मुनिवालकौ दयावतीरम्भणी
आनयतापितामही शिलाभवति नदीवहति
रविः उदयति चौरः पलायते सीताभीता वेप
ते मानवो भवति शतायुः किं किं करोति भवान्
शशी उदेति वायुः वाति शिशुः हसति वाल
को रौति गायको गायति वालको हसतः किं
करोषि अहमेकाकी निवसामि जयति परा
शरसूनुः तडित् विलसति दशरथोरामं शो
चति कृषको बीजं वपति मूषिको भूमिं खन
ति जलं पिवति गौः सुखमनु भवति साधुः
चौरो धनमपहरति कथं मां बाधते भवान्
वहति विकलः कायो मोहं स आलस्यं याति
दलति हृदयं शोकः गुराणि गुरां जानाति

ऊताशनो हविः पिवति सिंहो गुह्यमधि वस
ति अलसः उखेन कालं यापयति रोगेणा
सौवलहीनः भवति अर्थे न त्रये जनं भवति
गुरवे धनमाहरति रोगिणो ओषधमात्रं
ति फलाय काननं याति मेघात् सदिलप
तति आकाशात् जलधाराधरायां पतति
वालानां रोदनं वलं चौराणामनृतं वलं
रोषेन राणां विषमो रिपुः अपि कुशलं भ
वतः मनसि पीडा जायते शरदिनभो वि
मलं भवति उदिते रवौ तमः पलायते दा
ता चिरं जीवतु मायवं साहसं कुरु परो
पकारी भव गुरवे धनं देहि रजकस्य
वसनं देहि आतुराय ओषधं देहि जल

मानयः कदापि अनृतं मावदः आतुरे कुरु
 शां कुरु कलहेन समयं नातिवाह्यः विपदि
 धीरो भवः चिरं जीवः सदा पाठे अवहितो भ
 वः परहिंसायां परापकारे च मतिं मा कुरु
 हरिं भजेत् पितरौ सेवेत नानृतं कदापि व
 देत् मृषान कथयेत् साधुः शृणुयात् साधु च
 रितां गुरुवचनं पालयेत् सदा साधु समा
 चरेत् बालकोऽहं सत् नृपोऽवदत् हरिम्
 भजतः आशीदशेषं गुरावा न् रामो नाम म
 हीपतिः विरुगाः नीडेषु अवसन् जलं पयो
 ददौ अर्धं तमृषिः पूजयामास कुमारम् ज
 गाम तमसेवनं रामः शीतया सहवनं य
 योः ऐक्यम् वाक्यम् शक्यं शाक्यः सरथं

सुखं आख्या सुख्यातिः अरोग्यं भाग्यं यो
 ग्यं वाच्यं उदीच्यः पदस्युतः आज्यं पूज्यः
 ज्योतिः राज्यं नाद्यं कापद्यं पाद्यं शाद्यं जा
 द्यं ताड्यमानः भाग्यं आयः गुराद्यः पुराणं
 अरुणानि हिरण्यं सत्यं नित्यं अधित्मका
 अन्याहितं पथ्यं मिथ्या अकथ्यं अयः वि
 द्या वैद्यः नैवेद्यं वाध्यः साध्यः आराध्यः अ
 न्यः धन्यः कन्या जन्या शून्यः मस्यः सौम्यः या
 प्यः सभ्यः अभ्यासः अस्पृश्यः रम्यः काम्यः
 शाम्यः शय्या अजय्यः न्याय्यं वात्यं मूत्यं
 कल्याणं दिव्यं ताताव्यः नव्यः अव्ययः
 श्यामः श्पातः अवश्यं शिष्यः शिष्या वि
 शेष्यः आस्यं आनस्यं शस्यं दास्यं ला

स्वः स्मृतिः दास्यः वास्यः मस्यः असस्यः अनृतं
वाक्यं कदापि न वदेत् स आलेख्य रचनां क
रोति स सख्युः समीपमायाति भाग्यं फलति
स राजा वाच्यः राजा राज्यं पालयति धनी
नाद्यशालामिमुखं याति शठे शास्त्रं समा
चरेत् पुराणसलिला भागीरथी वहति नि
त्यं सत्यं ददति साधुः मिथ्यावादी दुःखस्य भा
जनं अद्याहं गमिष्यामि असाध्योऽयं रोगः
धनो भवान् रौप्यमथोरथः सौम्यसत्यप
रो भव न्यायमेव करणीयं गव्यं घृतं माभे
तव्यं नाव्या नदी तेना वश्यमेव गम्यते अयं
तव शिष्यः नक्तः वक्तः शक्तः कूरः क्रोधः य
रुणः ग्रामः अग्रणीः विग्रः शिष्यः शिष्यः

व्याघ्रः आघ्राणः वज्रपाणिः मेघः गात्रं नेत्रं
मित्रं मित्रः शत्रुः तत्र द्रव्यं निद्रा रुद्रः दुतं
तद्रूपः गृध्रः लोभः प्रणयः प्रारणः प्रीतिः व्र
ततिः शुभ्रः भ्राता भ्रुकुटिः भ्रुकुटी भ्रूः आ
म्रं ताम्रं नम्रः सम्राट् व्रतं व्रीडा श्रमः श्री
मान् श्रुतिः शुश्रूषा आश्रवः सुवः संस्व
वः हृदः ह्रासः ह्रीः क्रोधो विषमो रिपुः उग्रः
शुक्रो मुनिः व्याघ्रात् विभेति वज्रसारोऽसौ
वीरः पिना पुत्रं उपदिशति सनिद्राति दु
तं याति कालः तरु शाखा या गृध्रः प्रति व
सति प्रमथनाथः शिवः राजा प्रजाः पाल
यति मैवं ब्रूहि प्रातः पथ्यं भ्रमरां अश्र
भेदी शैलशिखरः तरुः फलेन नम्रो भव
ति विद्यया नम्रः साव्रतमाचरति श्रमे

साविनाविद्यानलभ्यते नदीस्रोतः अतिवेगेन वह
 ति दानेन विद्याया हासो न भवति नैर्ऋतः अर्कः
 तर्कः कर्कशः मूर्खः मूर्खता उर्गः उर्गा उर्गतिः दी
 र्घः महार्घः अर्घ्यः अर्घ्यः अर्चना कूर्चः चर्चा मू
 र्छना मूर्छा अर्जनं उर्जनः आर्जनं निर्झः क
 र्णः वर्णः अपर्णः सुवर्णः अर्णवः अर्थः सम
 र्थः व्यर्थः निर्दयः उर्देवं आर्द्रः निधनः निर्धनः
 उर्नामः उर्नीतिः सर्पः शूर्पः कर्पूरः उर्वोधः उर्व
 लं निर्भयः उर्भोदना निर्मोराः मुञ्जमुञ्जः निर्या
 सः निर्यातनः उर्लभः उर्ललितः उर्वासा उर्विधः
 दर्शनं परामर्शः हर्षः अमर्षः वर्षः वर्षः सुमू
 र्धुः नितीर्धुः अर्हति अर्हणा गर्हितः अयम
 र्क उदेति मूर्खाणां कर्कशं वचः उर्गमं निवि
 डं वनं महार्घं वसनं परिदधाति गुरु रर्च

नीयः रोगी मूर्खति उर्जनः सर्वथा वर्जनीयः मेघो
 गर्जति व्याकरणस्य न्यायस्य गणितस्य व्या
 यस्य अलंकारस्य धर्मशास्त्रस्य वेदान्तस्य सं
 गीतशास्त्रस्य कलाशास्त्रस्य रत्नविद्यायाः गज
 विद्यायाः अश्वविद्यायाः यंत्रविद्यायाः एवं नी
 तिशास्त्रस्य अथ किं कृतं आकर्षिता प्रातरु
 धितं बहिर्गतं पवनः सेवितः सूर्य उदितः गृह
 मागतं स्नानं कृतं धर्मोत्थानं साधितं भोजनं
 कृतं वस्त्रं परिहितं किंचिद्विभ्रमः कार्यः कर्मस्था
 नं यातं स्वकार्यं पर्यवेक्षितवान् अपराहो जा
 तः ततो निर्गतः पथिवंधुभिर्मिलितः रात्रिराग
 ताः गृहे गमनं कृतं गृहकार्यं पर्यलोचितं
 बालकानां पाठो दृष्टः समाचारपत्रं पठितम्
 शयनं परिगतं त्वयाराजसभा दृष्टा कीदृ

शीसावरणतां निशामय तत्र प्रायः खलाव स-
न्निभे सर्वे प्रसन्नसुखाः पाषाणवत्कठोरहृद-
याः सहस्रनयनं संतोषयन्ति कालसर्पवत्
तीयने साधून् असाधून् रचयन्ति असाधू-
न्साधून् कुर्वन्ति सदा मिथ्या व्यवहरन्ति अत्र
उर्लभः सज्जनः प्रादुर्ग्राभ्येद्राजप्रियो न भव-
ति ते यस्मादुचितवादिनः ये खलास्ते राज-
प्रियाः ये सूचकास्ते मंत्रिणः प्रशंसन्ति ये ते
सम्भता जनाः सर्वदाराजानं सुवांते सुतवां
दोषनश्रोति तेन लोकांतां सर्वनाशो भव-
ति प्रजाः कुक्ष्यन्ति राज्यं च नश्यति किन्तु रा-
जानः प्रसन्नसुन्दराः किंकर्षुर्लोका एव द-
भ्यन्ति अतएव भूपैः सदा सावधानैर्भवि-
तव्यं यतः प्रजानां सुखदुःखानिराजाभि

नानि यः उचितं न कथयति स किं सरवा येन्या-
यं न श्रोति स किं प्रभुः नीतिवादी वा नृपि
परिवर्तुः अनीतिकारी वधुरपि शत्रुः परद्र-
व्यं लोष्टवत् त्यजेत् परस्त्रियं मातरमिव पश्ये-
त् क्रोधं नृणां वत् विसृजेत् रिशं सन्नातवत्या-
लयेत् कामं विषवद्विधात् संतोषं प्राणावध-
धेत् आवांगतव नौ तेनायाताः घृयमग्रे ग-
च्छत वयं पश्चात् गमिष्यामः सददर्शनं यान-
लेभितं इमे यद्ब्रूयुस्तच्छ्राप्सामि वयं यद्
ब्रूमस्तदन्वयान् भवन्ति गुरुयं कथयति त-
दुपादेयम् उष्टामामावहयन्ति अहं नयास्या-
मि एते शिशवः पाठं हित्वा क्रीडन्ति अहं पठि-
ष्यामि न तु खेलयामि अथ मयानचित्रं कृतं न-
वपठितं गुरुः निरस्करिष्यति ऋणं कृत्वा तु

क्रममपि न पतिरोक्तं कृतः ऋणदधिकं पापं
 नास्ति तेन बुद्धिगतिना स्यात् वेला जायते कि
 मर्थं भोजनं यत्नमत्र यतिः स्वमलिनं जा
 तं मृदुलं नृत्नयुक्तं व्यम् सूचिकर्मना यातः
 क्वं तु क्वं नास्ति किं परिधास्यामि पुस्तकं न की
 तं किं पठिष्यामि श्रान्तः स्वपुस्तके यत्नं न करो
 षि पश्य न वीतं पुस्तकं कीदृशं जातं अस्मै दी
 ता यद्विं विद्यास्यामि अयं धूर्तः साधुवेषं कृ
 त्वा लोकान् वञ्चयति एष मयं पीत्वा पथि प
 तितः एनं दृष्ट्वा सर्वे हसन्ति निन्दन्ति च अयं
 धीरो राजपुरुषैर्धृतः गावो वत्सान् दुग्धं प्राय
 यन्ति बाला मातस्तन्यं पिवन्ति विडालाः स्ववा
 लकं खादन्ति मूषकाः वस्त्रं द्येदयन्ति नीहाः
 भृङ्गे न ताडयन्ति मेषा मस्तकैर्घ्नन्ति चित्वा

भक्षणीत्याउड्डीयते चक्षुषारूपे पश्यन्ति क
र्शो नशब्दं शृणोति रसनयारसानास्वादयन्ति
नासिकया गन्धं जिघ्रन्ति त्वचा वायवः स्पर्शय
न्ति वदनेन कथयन्ति पाणिना गृह्णन्ति पादे
न गच्छन्ति मनसा इच्छति जानाति च क्रमेण
वेष्टते आत्मा सर्वस्मात्प्रियतमः सर्व आत्मनः
कुशलं कामयते य आत्मनोऽप्रियं करोति स
शत्रुर्भवति तस्मादात्महितकारी वा ध्रुवः य
आत्मविक्रयं करोति स महाभूतः वसन्ते वृ
क्षाः पुष्पपल्लवित्ता भवन्ति शीतं स्वल्पं जाय
ते तापो नातिवर्धते शरीरैः स्वस्थमनुभू
यते दिशः प्रसन्ना भवन्ति पक्षिणो मधुरं कृ
जन्ति तिर्यग्भूता वका भ्रजनयन्ति दिनं रा
त्रिश्च संवर्तते चक्रमाः प्रसन्न उदेति पव

नो नन्दं वहति व्याधिः शाम्यति ग्रीष्मे सूर्यो व
 ली भवति जलमुष्णं जायते दिवसो वृद्धिं या
 ति निशाक्षीराणां भवति धूली पटलं गगन
 माच्छादयति पवनान्नास्माभ्यस्तानि चित्त
 मस्वस्थं लभते जलेन विना गगने चातका
 रुदन्ति वृक्षाः शुष्कपत्रा भवन्ति वनं दावाः
 न लेन दह्यते प्राणिनः व्याकुला भवन्ति नदी
 हीनजलातिष्ठति सदाशीतलवस्तुषु स्पृहा
 जायते वर्षास्य गगनं मेघैराव्रीयते दिङ्म
 गुलं सदा तमोभिराच्छाद्यते मेघा गर्जन्ति
 वारीणि वर्षन्ति सूर्यश्चन्द्रश्च न दृश्यते ख
 घोताः द्रोभन्ते सोऽमिनी नयनं स्थगयति व
 ज्रं पतति हृदयमुद्विजते पन्थाः कर्दमितो भ
 वन्ति धराजले रापूर्यते नद्या महाश्रोतः प्रवह

ति जलं मलिनं भवति जठराग्निर्मन्दो भवति भु
 क्तं सन्धकं न पच्यते सक्कराक्कः पवनं भ्रूलति क्षे
 त्राणि शालिभिः पूर्यन्ते वृक्षाः शीतला हरिताश्च
 दृश्यन्ते धनिनः सुखं लभन्ते दारिद्र्या दुःखेन दिनां
 न्यतिक्लृप्यन्ति शरदि मेघा जलहीनो भवन्ति
 नभस्थलं उरवगाहु ममलं दृश्यते दिशः प्रस
 न्ना भवन्ति चन्द्रादिकग्ररुगरा अतिशोभन्ते क्षे
 त्राणि परिपूर्णाः श्याणि नद्यस्वच्छजला भवन्ति
 जलं क्लमलैरापूर्यते मरात्ता जले खेलयन्ति वारी
 णि वाणि ज्यार्धं देशान्तरं गच्छन्ति तापो निर्गलुमि
 च्छति शितं शनैरागच्छति हिमर्तो हिमं वर्द्धने
 सूर्यस्तापेन हीनो भवति चन्द्रमा हिमे राच्छादय
 ते तापः सादरं सेव्यते जलं स्पर्शतुः सहं भव
 ति वस्त्रैः शरीरं सदा संरुध्यते रात्रौ दृष्टिवत्

हिमानिपतनि रजनीवर्धते दितं स्वल्पं भवति वृ
 क्षाः स्वल्पपुष्पा भवन्ति ईश्वरस्य महति कृपा ह
 र्षसंवादश्चायं भवति यद्बालकायुजं मनुष्यज
 मप्राप्ताः शीघ्रमेव मातृपितृगुरूणामाज्ञया ब्र
 ह्मचर्येण सत्यधर्मविद्याशिक्षालाभेषु यत्नवन्तो
 भवन्तेन जीवनस्य फलं आनन्दलाभो भवेत्
 प्रथमं यूयं विद्योपार्जने प्रवर्तध्वं कदाप्यतस्मि
 न विधेयं एवं यूयं तान् बलोकपलजिता भवेथ
 मूर्खताया अधिकः कोपि दोषो नास्ति सत्यविद्या
 यथार्थज्ञानेभ्योऽन्यत् किमपि सुखदायी नास्ति
 तत्ताभेके बलं गुरुकृपाकारणं इदं ध्येयं येन
 सत्संगो न निवर्तेत येन गुरुः प्रसन्नो भूत्वा कृ
 पावृष्टिं कुर्यात्तथा कर्तव्यं सूर्योदयात् प्रागेवोत्
 थातव्यं उत्थाय भुङ्क्षन् सा परमेश्वरस्य स्मर

रां कार्यं ततो देहात्तैः सांसादयन् ततो मातापि
 तददर्शने कुरुत तौ यथाज्ञापयेतां तथा कुरुत तौ
 पुष्पाकंहितमेव वदेताम् तेन तदाज्ञाविरुद्धं न
 कर्तव्यं येन तौ प्रसन्नौ स्यातां तथा भवन्ताभ्यां
 सह कदापि बाठतान् कार्या इदमेवोक्तं बालका
 नां लक्षणां शीघ्रमेव पाठशालांगत्या गुरुप्र
 सादयन् सर्वेभ्यः प्रथममेव गन्तव्यं यावत्पाठो
 न भवेत्तावत्पूर्वपाठाभ्यासः कार्यः सन्देशाभि
 कवेन भूयः निर्णयत ते यदि न कथयेयुस्तर्हि ग
 रोस्तमीपं व्रजत तत्र सभ्यतया तिष्ठत यदा
 त्रिपश्यन्तदा प्रष्टव्यं गुरोरग्रे चा
 तस्य वदेन्तदा न मनसो न भव
 तावधानं शृणुत यद्वचसि
 पाठकाले विफला तापो न

कर्तव्यः दम्भो विकं परिहरणं येन गुरुः प्रसन्नः
स्नानभाविधत्त तत्र सादेन सर्वकुशलं हस्तगतं
भविष्यति ॥ ॥ ॥ ॥

उपायेन हितसाध्यः न न साध्यं पराक्रमैः ।

अस्ति ब्रह्मारणे कर्पूरतिलकोनाम हस्ती ॥ तम
वलोक्य सर्वभृगालाश्चिन्तयन्ति स्म यद्ययं
केनाप्युपायेन म्रियेत तदास्माकमेतदेहेन मा
सचतुष्टयस्य स्वेच्छा भोजनं भवेत् ततस्तन्म
धादेकेन वृद्धभृगालेन प्रतिज्ञा कृता ॥ मया तु
द्विप्रभावात् अस्य मरणां साधा
रं सर्वश्रवणं कर्पूरतिलक
वाच देव दृष्टिप्रसादं कुत
तः समायातः सोऽवदत् ज

वासिभिः पशुभिः मिलित्वा भवन्त्यकाशं प्रस्थापि
तः यत्विनाराज्ञा स्थातुं न युक्तं तदत्राद्वीरा
ज्ये अभिषेक्तुं भवान् सर्वस्वामिगुणोपेतो
निरूपितः ॥ तद्यथा लग्नवेला न चलति तथा क
त्वा सत्वरमागम्यतां देवेन ॥ इत्युक्त्वा उभाय च
लितः ॥ ततोऽसौ राजपुत्रो भास्वष्टः कर्पूरतिलकः
भृगालप्रदर्शितवर्त्मनि धावन् महापदं के निम
ग्नः ॥ ततस्तेन हस्तिनोक्तं सखे भृगाल किमधु
नाविधेयम् महापदं पतितो हं ॥ भृगालेन वि
हस्योक्तम् देव मम पुच्छाग्रे हस्तं दत्तो निष्ठ
स्ते त्वया विश्वासः कृतः तस्य फल
यदे निमग्नो हस्ती मृतः प
कः ॥ ॥ ॥

युवा नृप नृप नृप

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय

॥

नृवा नृवा नृवा नृवा

नृवा नृवा नृवा नृवा

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय
ॐ नमो भगवते वासुदेवाय
ॐ नमो भगवते वासुदेवाय

समस्त वस्तुओं के महानिर्णय

II-249